

Serien: Forsvaret i samfundet

Ivan Christensen:

TOTAL- FORSVARET

Nærværende hæfte, der indgår i oplysningsserien om "Forsvaret i samfundet", vil kunne anvendes som undervisningsmiddel i forbindelse med samtidsorientering ved forsvarets enheder.
Vedbæk i marts 1978.

K. JØRGENSEN
FORSVARSCHEF

Totalforsvaret

1. oplag: 20.000 ekspl., april 1973
2. udgave: 20.000 ekspl., april 1977
3. oplag: 25.000 ekspl., marts 1978

Tryk: Visoprint as, grafisk produktion

Layout: Verner Jørgensen

Sats: SAGA-DATA ApS

Redaktion: Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste

I serien "Forsvaret i samfundet" foreligger:

Laust Grove Vejlstrup: Det militære forsvar

Ivan Christensen: Totalforsvaret

Flemming Adstofte: Danmark og NATO

E.S. Flemming: Danske FN-styrker

Bertel Heurlin: Sikkerhedspolitik og forsvar

Niels Jørgen Haagerup: Danmarks sikkerhedspolitik

Bertel Heurlin: Hvorfor våben?

H.C. Bach og Jørgen Taagholt: Grønland og
polarområdet — sikkerhedspolitisk set

Skjold G. Mellbin: Konferencen om sikkerhed
og samarbejde i Europa

Katalog og nr.

FKO PUB 493-20

FKO PUB 493-30

FKO PUB 493-40

FKO PUB 493-50

FKO PUB 493-70

FKO PUB 493-71

FKO PUB 493-72

FKO PUB 493-73

FKO PUB 493-74

Hæfterne kan rekvireres gennem Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Trommesalen 4, 1614 København V. Tlf.: (01) 11 45 11.

Militære myndigheder rekvirerer dog ved Hærens Reglementsforvaltning, bygning 43, Svanemøllens kaserne, 2100 København Ø. Tlf.: (01) 29 05 22.

Udgivet af Forsvarskommandoen

Serien: Forsvaret i samfundet

Ivan Christensen:

TOTAL- FORSVARET

Indholdsfortegnelse

1. Hvorfor et totalforsvar?	3	4.15. Civilforsvarets	
1.1. Den tekniske udvikling		fredsopgaver	17
1.2. Civilbefolkningen mål	3	5. Det civile beredskab	18
1.3. Beredskab er en for-		5.1. 4 beredskabsområder	18
udsætning	4	5.2. Det administrative	
1.4. Definition	4	beredskab (1)	18
2. Totalforsvarets organisation	5	5.3. Det økonomiske be-	
2.1. Hvis landsdele afskæres	5	redskab (2)	21
2.2. Regionsopdelingen	5	5.31. Forsyningsom-	
2.3. De to landsdele	5	rådet	22
2.4. Den 3-delte ledelse	5	5.32. Beredskabsbe-	
3. Det militære forsvar	10	holdningerne	23
3.1. To kommandokanaler	10	5.33. Forsyningen med	
3.2. Hærens regionschef	11	elektricitet	23
3.3. Samarbejde mellem		5.34. Søtransporten	24
myndighederne	11	5.35. Vej- og jernbane-	
4. Civilforsvaret	12	transporten	24
4.1. Beskyttelse af liv		5.36. Teleforbindelserne	24
og ejendom	12	5.37. Arbejdskraft og	
4.2. Forebyggelse	12	materiel	25
4.3. Afhjælpning	12	5.4. Presseberedskabet (3)	25
4.4. Civilforsvarets freds-		5.5. Det hygiejniske be-	
organisation	13	redskab (4)	26
4.5. Civilforsvarsområderne	14	6. Politiet	26
4.6. Civilforsvarets lands-		6.1. Politikredse og poli-	
delskommando	14	tiregioner	26
4.7. Luftangreb og radio-		6.2. Opgaver under krig	27
aktivt nedfald	15	6.3. Personale	28
4.8. Evakuering	15	7. Det regionale samarbejde	29
4.9. Beskyttelsesrum	15	7.1. Regionsledernes myn-	
4.10. Egenbeskyttelsen	15	dighed	29
4.11. Den kommunale hjæl-		7.2. Planlægnings-udvalg	29
petjeneste	16	8. Totalforsvaret i hverdagen	30
4.12. Fjernhjælpen	16	8.1. Katastrofeberedskab	30
4.13. Sygehusberedskabet	17	Litteraturliste	30
4.14. Ambulancetjenesten	17	Filmliste	31
		Ordliste	31

1. Hvorfor et totalforsvar?

I tiden før dette århundrede var krigsførelsen i hovedsagen begrænset til at berøre dem, der kæmpede på slagmarken, altså soldaterne. Langvarige krige kunne ganske vist have både materielle og økonomiske følger for de pågældende samfund, men krigen blev udkæmpet inden for begrænsede geografiske områder, hvorfor befolkningerne sjældent blev direkte inddraget i kamp-handlinger.

Hertil kom, at befolkningen i mange tilfælde ikke viste nogen særlig interesse for krigens udfald, fordi resultatet som regel blot betød fortsat afhængighed af en enevældig fyrste.

1.1. Den tekniske udvikling udvider krigen

Dette billede ændres med den tekniske udvikling, der tager sin begyndelse i det nittende århundrede. Samfundets store foretagender - jernbaner, telegrafnet og industrivirksomheder - tages nu i brug i krigsførelsens tjeneste, og gør det muligt hurtigt at samle og opstille, flytte og forsyne store styrker. I vore dage kan tropper føres frem over land, over havet og gennem luften. Krigene udkæmpes ikke længere inden

for begrænsede områder, men overalt hvor mennesker bor og arbejder. Produktionen i en krigssituation er et mål for krigshandlinger, og derved bliver den civile befolkning inddraget i krigen. Det totale forsvar har som forudsætning denne totale krig.

Den tekniske udvikling har medført en anden afgørende forandring derved, at samfundet selv er blevet mere sårbart over for krigens påvirkninger. Mange af dagliglivets funktioner er afhængige af anlæg og installationer, der let kan ødelægges, f.eks. elektriske kraftværker, vandværker og telekommunikationsanlæg, hvorved jernbaner, hospitaler, fjernvarmecentraler og mange andre store og små foretagender kan lammes.

1.2. Civilbefolkningen mål for krigshandlinger

Den anden verdenskrig viste os, hvorledes civilbefolkningen udsættes for krigshandlinger. Hærenes fremrykning tvang store menneskemasser på flugt og luftangreb tvang befolkningen til at forlade byerne, hvor de tilbageblevne måtte tilbringe både dage og nætter i kældre og beskyttelsesrum.

I løbet af de seneste år har vi oplevet et nyt fænomen i form af den såkaldte "revolutionære krig", som på en uhyggelig måde kan gøre den enkelte borger til direkte mål for egentlige krigshandlinger. Eksempler på flykappinger, bombetrusler, gidseltagninger og likvidationer m.m. er velkendte. Det er en form for krigsførelse, som i givet fald kan udsætte samfundet for endda større påvirkninger end tilfældet var under den anden verdenskrig.

Det civile samfund har ikke tidligere følt behov for at planlægge med henblik på en krigssituation, men har i vid udstrækning baseret sig på at træffe de foranstaltninger, der efterhånden viste sig nødvendige. I dag kan man ikke tillade sig at improvisere.

1.3. Beredskab er en forudsætning

I 1959 udtalte statsministeren (H. C. Hansen) følgende i folketinget:

"En krig kan komme til at berøre alle dele af samfundet i et hidtil uset omfang, og de civile myndigheders og civilbefolkningens evne til at modstå krigens vilkår, herunder mulighederne for at opretholde den livsnødvendige del af produktions-, forsynings- og transportapparatet, vil have indflydelse på de politiske beslutninger og, såfremt krigen kommer til Danmark, tillige på de militære styrkers mulighed for at yde et effektivt forsvar".

Statsministeren sagde også, at det inden for *totalforsvarets* civile sektor vil være nødvendigt - på samme måde som inden for det militære forsvar - at træffe ikke uvæsentlige forholdsregler og navnlig at udføre et planlægningsarbejde.

Sagt med andre ord: der kræves et vist beredskab.

På grund af den hast, hvormed en krig i dag kan udvikle sig, kan det i givet fald blive nødvendigt for regeringen at træffe beslutninger meget hurtigt.

Af denne grund stilles der særlige krav til *efterretnings- og overvågningstjenesterne*, som ved afgivelse af oplysninger i rette tid netop medvirker til at sikre regeringen nødvendig tid til handling. På mange områder vil regeringens evne til at handle hurtigt også bero på de foranstaltninger, der er forberedt af civile myndigheder. Dette gælder eksempelvis forberedte love og bestemmelser, som straks kan iværksættes for at regulere anvendelsen af samfundets ressourcer.

Det må ikke glemmes, at beredskabet også har en psykologisk side. Befolkningen må have tillid til myndighederne og til totalforsvarets effektivitet.

1.4. Definition

Disse indledende bemærkninger giver grundlag for at *definere totalforsvaret som en samling af alle fornødne civile og militære kræfter til landets forsvar*.

2. Totalforsvarets organisation

Inden for samfundets enkelte områder eller administrative inddelinger reguleres planlægningsarbejdet af de love, der allerede gælder for området. Det er sådanne love som forsvarsloven, civilforsvarsloven og loven om det civile beredskab, og for politiets vedkommende er det især retsplejeloven.

Man kan på denne baggrund dele totalforsvaret op i

- 1) det militære forsvar
- 2) civilforsvaret
- 3) det civile beredskab og
- 4) politiet.

2.1. Hvis landsdele afskæres

Regeringen har naturligvis den øverste ledelse af totalforsvaret såvel i fred som i krig. Men da der under krig kan opstå situationer, hvor forbindelsen mellem landsdele eller områder svækkes eller helt afbrydes, kan det blive umuligt for regeringen selv løbende at varetage sine opgaver på samme måde og i samme omfang som i fredstid. Man kan blot tænke på, hvad en afbrydelse af forbindelsen mellem landsdelene ved Storebælt vil betyde - både i henseende til trafikken og telekommunikationerne.

Der må derfor skabes sikkerhed for, at der - uanset hvorledes vilkårene under en krig måtte

blive - overalt i landet er en overordnet civil myndighed med ansvar for den bedst mulige opretholdelse af samfundsmæssige funktioner på alle nødvendige områder.

2.2. Regionsopdelingen

Med henblik på en sådan situation er landet opdelt i de 7 regioner, som ses af kortet og hver region er tildelt et sæt opgaver, som i givet fald kan løses selvstændigt og uafhængigt, i det omfang landets centrale ledelse ikke kan fungere eller er begrænset i sine muligheder.

Hver af de 7 regioner indeholder 1 - 3 amter, og en amtmænd i hver region er udpeget til - som såkaldt *regionsamtmænd* - at være regeringens stedlige repræsentant og dermed den øverste civile myndighedsperson i området.

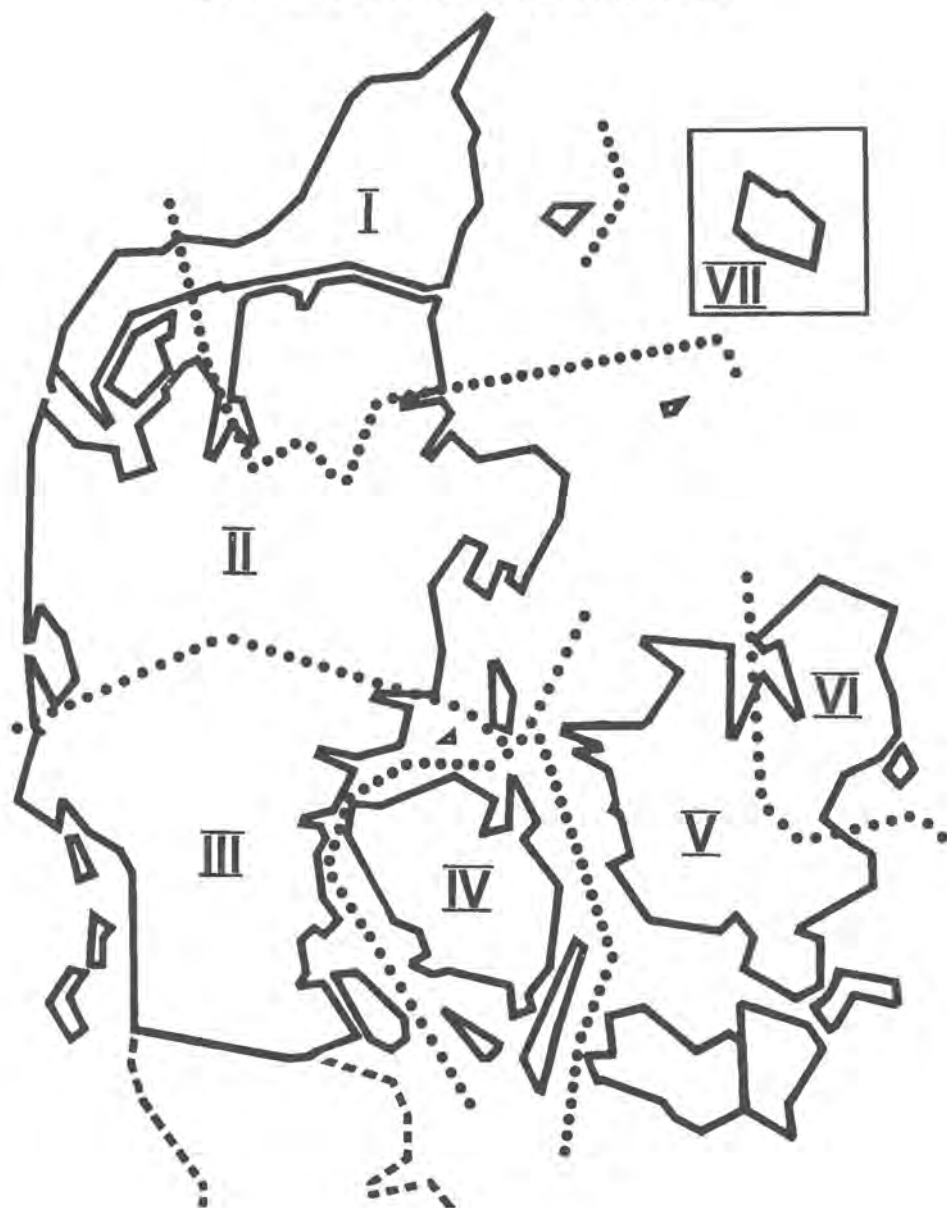
2.3. De to landsdele

I hver af de to landsdele (øst og vest for Storebælt) er forberedt oprettet en ledelse, som i givet fald kan koordinere regionernes virksomhed i landsdelen og optræde på regeringens vegne, dersom dette i en afskæringssituation skulle blive nødvendigt.

2.4. Den 3-delte ledelse

Sammenfattes totalforsvarets organisation, vil det ses at der ar-

DANMARKS REGIONER

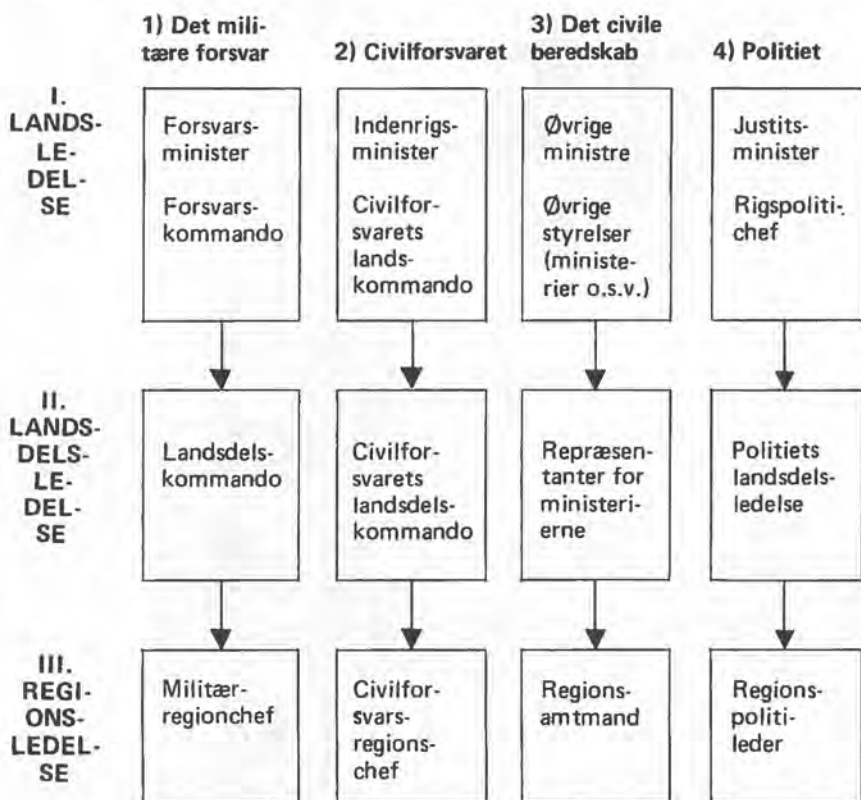
bejdes med en 3-delning på selve ledelsesplanet. Øverst har vi

III Regionsledelsen (som kaldes regionsplan).

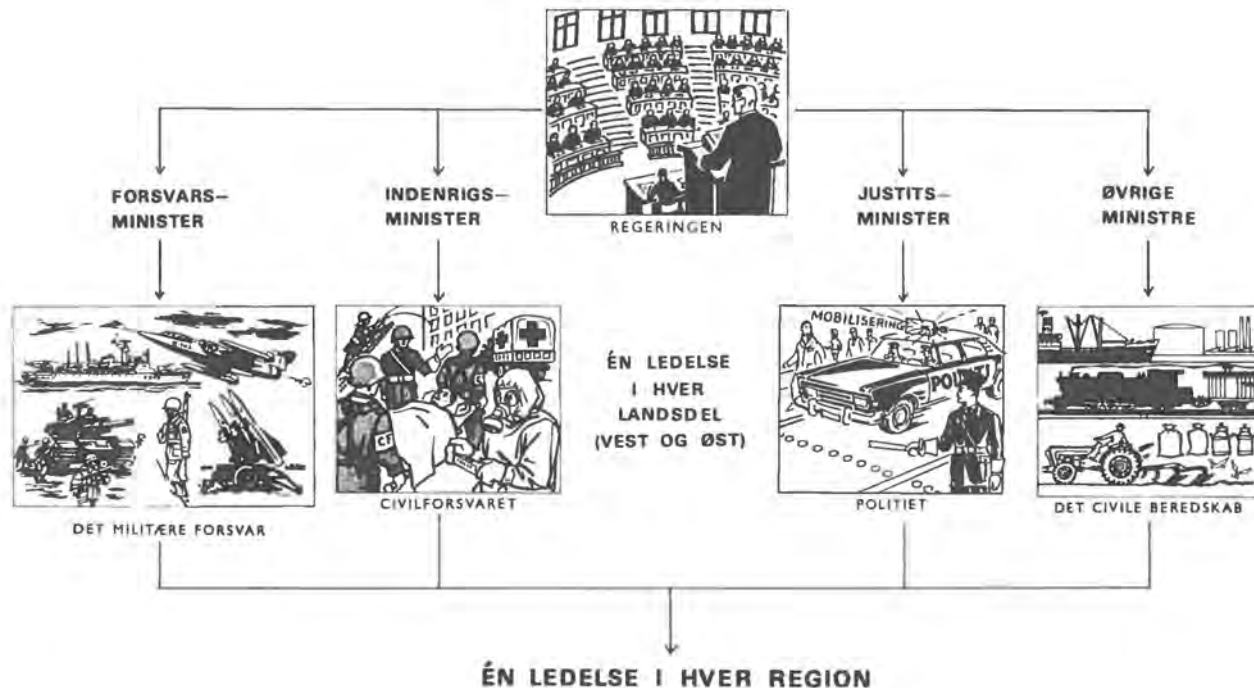
- I Landsledelsen (som gerne kaldes regeringsplan/landsplan), dernæst kommer
- II Landsdelsledelsen (som kaldes landsdelsplan), og endelig kommer

Totalforsvarets 4 regionale komponenter (det militære forsvaret, civilforsvaret, det civile beredskab og politiet) indordnes i krigstid under hver af disse ledelsesplaner eller -niveauer, således som det fremgår af nedenstående grafiske fremstilling.

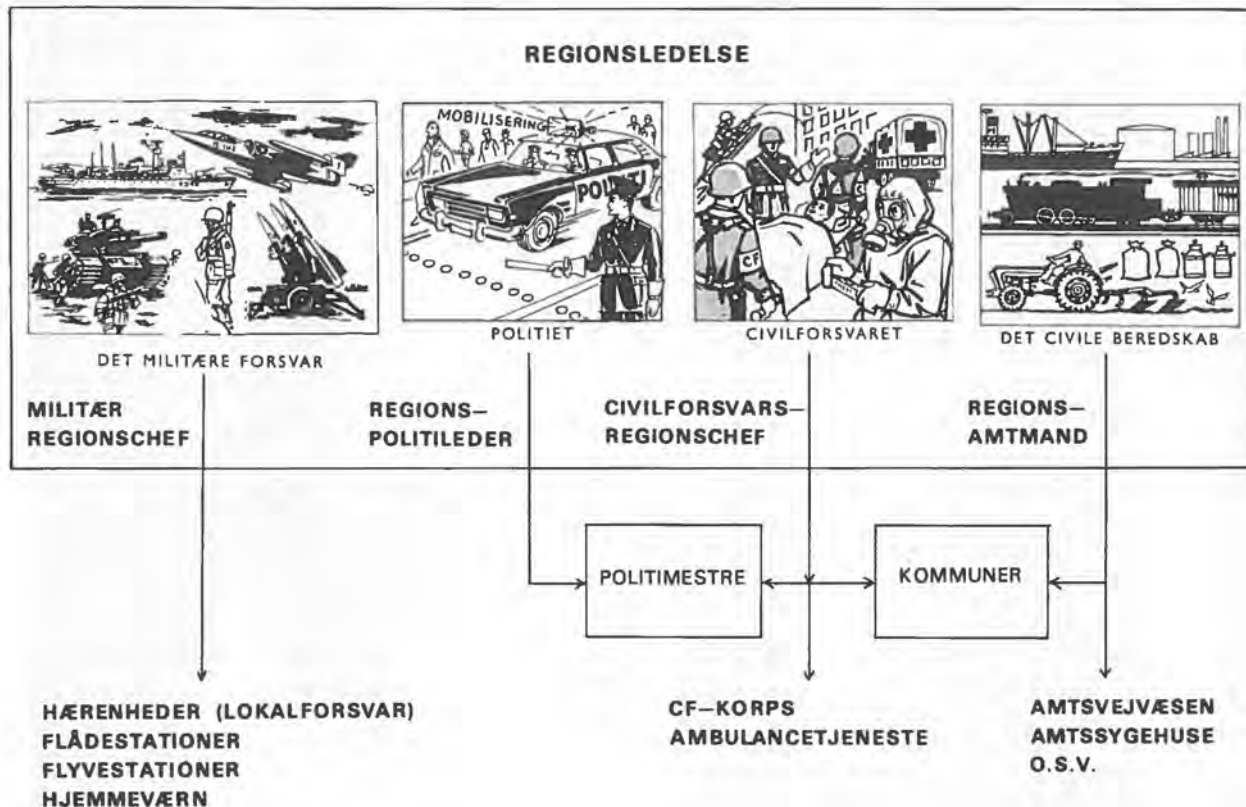
TOTALFORSVARETS 3-DELTE LEDELSE OG 4 BESTANDDELE

DANMARKS TOTALFORSVAR—ORGANISATION OG LEDELSE

REGIONENS TOTALFORSVAR

3. Det militære forsvar

For det militære forsvar — hvori også hjemmeforsvaret indgår — er der i denne anledning grund til at understrege, at de egentlige operative styrker, d.v.s. hærens brigader, søværnets sejlene enheder og flyvevåbnets kampeskadriller, i tilfælde af krig vil indgå under allieret operativ ledelse fra et tidspunkt, der bestemmes af regeringen.

Allierede myndigheder har i fredstid ingen kommando over danske styrker, og i krigstid omfatter kommandoforholdet alene den operative virksomhed, d.v.s. ledelsen af de egentlige krigsmæssige handlinger.

Forsyningsmæssige og administrative forhold forbliver et rent

dansk anliggende. Begrundelsen herfor er, at det stort set er den danske stat, der skal betale hvad det koster at føre krig på dansk område. Endvidere, at danske statsborgere i de væbnede styrker vedblivende skal være underkastet danske love og bestemmelser.

3.1. To kommandokanaler

På denne baggrund fremkommer to sæt kommandokanaler - en allieret og en national (dansk).

Forsvarschefen er ifølge forsvarsloven forsvarsministerens øverste militære rådgiver og dermed også bindeleddet mellem regeringen og de øverste allierede militære myndigheder.

Forsvarschefen repræsenterer med Forsvarskommandoen på landsplanet (landsledelsen) det militære forsvar over for totalforsvarets øvrige komponenter.

3.2. Hærens regionschef

På landsdelsplanet (landsdelsledelsen) vil det især være hærens landsdelskommandoer (østre og vestre), som samarbejder med de øvrige komponenter, ligesom det er hærens regionschefer, der varetager forsvarets interesser på det regionale plan (regionsledelsen).

Det er naturligt, at hæren på regionsplanet indtager en mere fremtrædende plads end de øvrige værn, alene af den grund at hæren har mest at gøre med de civile myndigheder. Det er således også hærens regionschefer, der har ansvaret for det lokale forsvar af regionernes områder.

Hjemmeværnet er en del af det

lokale forsvar. Det deltager i løsningen af de opgaver, som påhviler værnene.

Chefen for hjemmeværnsregionen indgår i militærregionen direkte under den militære regionschef og virker som dennes rådgiver i alle spørgsmål vedrørende anvendelse af hjemmeværnsenheder.

3.3. Samarbejde mellem myndighederne

Regionschefen formidler og koordinerer samarbejdet mellem de civile myndigheder og de myndigheder af søværnet og flyvevåbnet, som befinder sig i regionens område. Forbindelsen mellem allierede styrker og civile myndigheder formidles ligeledes af regionschefen, som derved repræsenterer alle forsvarets styrker over for totalforsvarets øvrige komponenter.

For det militære forsvars ved-

kommende har samarbejdet med de civile myndigheder bl.a. til formål at søge disse myndigheders dispositioner afpasset efter

de militære operationer, at yde hjælp og at afbøde de militære operationers indvirken på befolkningen.

4. Civilforsvaret

Folketinget har nedsat et udvalg, der følger arbejdet inden for civilforsvaret og det samlede civile beredskab. Udvalget orienteres dels gennem årlige beretninger, dels gennem notater og mundtlige redegørelser fra indenrigsministeren.

Erfaringerne fra anden verdenskrig og fra senere krige viser, at civilbefolkningen kan blive ofre for krigshandlinger. Der må derfor træffes en række foranstaltninger til beskyttelse af den civile befolkning.

Disse foranstaltninger træffes af civilforsvaret, der udgør en del af totalforsvaret på lige fod med det militære forsvar, det civile beredskab og politiet.

4.1. Beskyttelse af liv og ejendom

Civilforsvarets formål er at tilvejebringe en beskyttelse af liv og ejendom mod følgerne af krigshandlinger. Formålet fremgår af loven om civilforsvaret af 1949, således som den blev ajourført i 1962.

Det er dermed forståeligt - og det skal her understreges - at ci-

vilforsvaret ikke er en militær, men en humanitær organisation.

Ideen bag civilforsvarets virksomhed er at *forebygge* følgerne af krigens handlinger og, når et angreb har fundet sted, at *afhjælpe* de forårsagede skader. Der skelnes af denne grund mellem forebyggende og afhjælpende civilforsvarsforanstaltninger.

4.2. Forebyggelse

De forebyggende foranstaltninger omfatter:

- 1) Varsling af civilbefolkningen mod faren for luftangreb, radioaktivt nedfald m.v.,
- 2) evakuering af byernes indbyggere og
- 3) bygning og vedligeholdelse af beskyttelsesrum.

4.3. Afhjælpning

De afhjælpende foranstaltninger varetages af hjælpetjenesten, der omfatter egenbeskyttelsen, den kommunale hjælpetjeneste, Civilforsvarskorpset med dets mobile afdelinger samt den statslige ambulancetjeneste.

Det er ikke muligt at opbygge et civilforsvar, der yder 100 % beskyttelse, men det er altid muligt at organisere et civilforsvar, der kan redde menneskeliv og begrænse skaderne på materielle værdier.

De nævnte opgaver løses dels af det statslige civilforsvar, som bl.a. omfatter *Civilforsvarskorpset*, *sygehusberedskabet* og den statslige *ambulancetjeneste*, dels af det lokale civilforsvar, der bl.a. består af *egenbeskyttelsen*

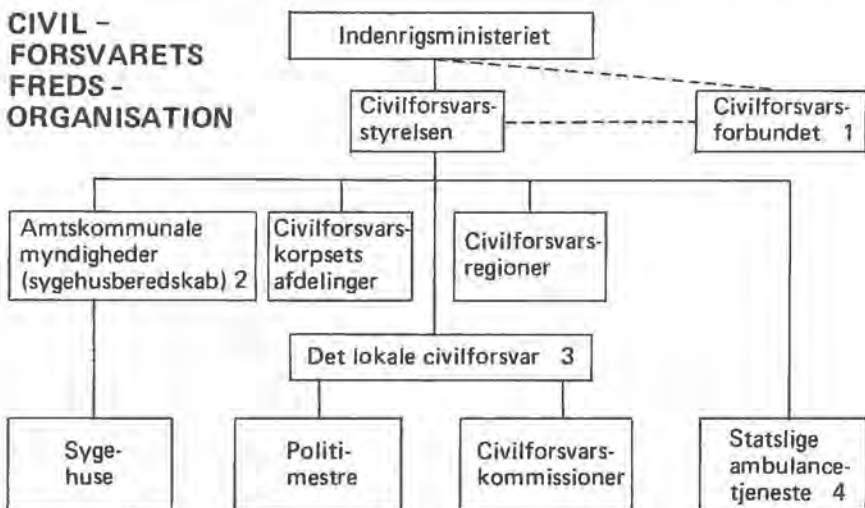
og den *kommunale hjælpertjeneste*.

Civilforsvarets personel består af værnepligtige, der indgår i Civilforsvarskorpset, og af værnepligtige og frivillige, der gør tjeneste i ambulancetjenesten og i det lokale civilforsvar.

4.4. Civilforsvarets fredsorganisation

Civilforsvarets fredsmæssige organisation fremgår af nedenstående grafiske fremstilling.

CIVIL - FORSVARETS FREDS - ORGANISATION

- 1) **Civilforsvarsforbundet** er en landsorganisation, der omfatter alle frivillige i civilforsvaret, også *Danske Kvinders Beredskab (DKB)*. Forbundet medvirker ved løsningen af forskellige civilforsvarsmæssige opgaver og udfører oplysningsvirksomhed.
- 2) **Sygehusberedskabet** er omtalt i afsnit 4.13.
- 3) **Det lokale civilforsvar**
Politimestrene virker som civilforsvarsmyndighed, fordi de varetager opgaver vedrørende evakuering og varsling af civilbefolkningen. Af denne grund er politimestrene medtaget i den grafiske fremstilling af civilforsvarets organisation. Samtlige kommuner har oprettet en **socialtjeneste**, som kan modtage, indkvartere og forpleje de evakuerede.
- 4) **Ambulancetjenesten** er omtalt i afsnit 4.14.

4.5. Civilforsvarsområderne

Alle landets større kommuner, i alt ca. 100, udgør hver et civilforsvarsområde. I hvert område findes en *civilforsvarskommission* med borgmesteren som formand, og hvori politimesteren indgår som et af medlemmerne.

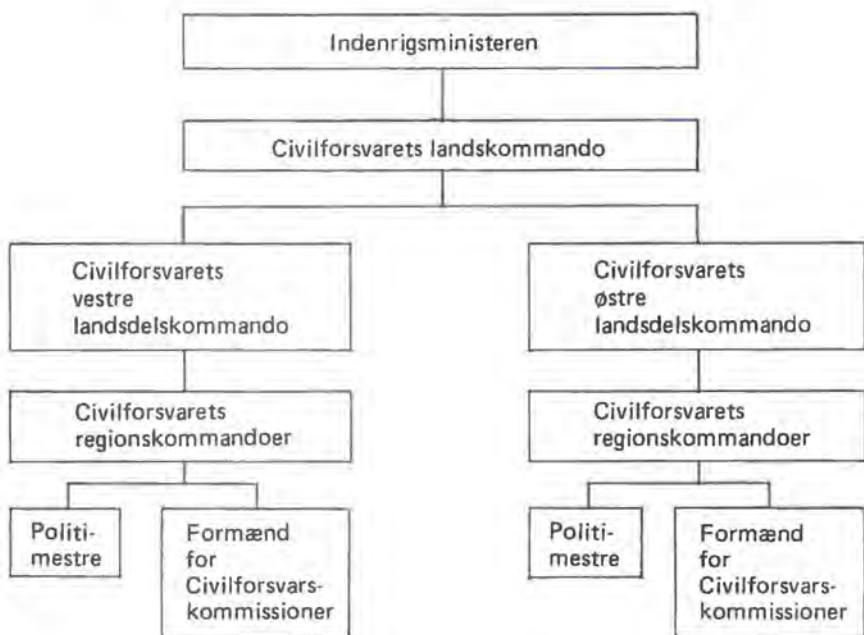
Det er civilforsvarskommissionens opgave at organisere og i givet fald lede det lokale civilforsvar.

4.6. Civilforsvarets landsdelskommando

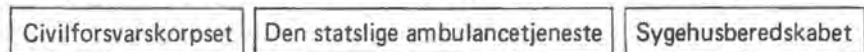
I tilfælde af krig opretter Civilforsvarsstyrelsen en landskommando, som udøver den øverste ledelse af landets civilforsvar gennem landsdelskommandoer og CF-regioner.

Civilforsvarets krigsorganisation ser således ud:

CIVILFORSVARETS ORGANISATION I KRIG

De myndigheder, der er nævnt i skemaet, gør brug af især disse 3 organer:

Politimestrenes placering i organisationsskemaet har kun relation til deres civilforsvarsmæssige opgaver.

4.7. Luftangreb og radioaktivt nedfald

Varsling om luftangreb sker ved hjælp af sirener, der er opstillet overalt i byerne. Fra flyvevåbnet modtager civilforsvaret oplysning om fjendtlig indflyvning, og denne danner grundlaget for varslingen.

Der modtages også oplysninger om de kernevåbeneksplosioner, som har fundet sted - såvel i indland som i udland - hvilket sammen med meteorologiske oplysninger vil være grundlaget for varsling om radioaktivt nedfald. Der varsles bl.a. gennem radioens FM-sendere med oplysning om, hvor og hvornår nedfald kan ventes og med instruktion om, hvor længe det er nødvendigt at forblive i dækning.

4.8. Evakuering

tjener til at begrænse tab af menneskeliv. Politimesteren planlægger evakueringen, og de kommunale myndigheder medvirker ved gennemførelsen. Man går ud fra, at en del af indbyggerne i byerne evakuerer ved egen hjælp, der- som myndighederne opfordrer dertil. Der er udarbejdet smidige planer, der tager hensyn til det antal mennesker, der skal evakueres, og til det vejnet og de områder, der kan eller skal anvendes.

4.9. Beskyttelsesrum

regnes for civilforsvarets vigtigste enkeltforanstaltning til at redde menneskeliv i en moderne krig. Der er i dag godt og vel 2 millioner beskyttelsesrumspadser. Siden 1950 er der i alle nybygninger over en vis størrelse indrettet sprængstyksikre og nedstyrtningssikre kælderrum, der hurtigt kan indrettes til beskyttelsesrum. Der er endvidere indrettet såkaldte offentlige beskyttelsesrum, der dels består af fritliggende bunkers, dels af underjordiske anlæg, der i fredstid anvendes til parkering, garager og lagerrum m.v.

Varsling, evakuering og beskyttelsesrum er foranstaltninger, der har til formål at forebygge følger af krigshandlinger. Hjælpetjenesten derimod vil først blive indsat, når krigshandlinger har fundet sted.

4.10. Egenbeskyttelsen

omfatter bedriftværn, karreværn, villaværn og sogneværn. Bedriftværn og karreværn er tvungne foranstaltninger i den forstand, at der er pligt til at oprette dem, medens personellet er frivilligt. Oprettelsen af de to andre former for egenbeskyttelse, villaværn og sogneværn er frivilligt. Bedriftværnene er i mange tilfælde en udbygning af den sikkerhedstjeneste, der er påbudt i arbejderbeskyttelseslovgivningen. Egenbeskyttelsen repræsenterer de muligheder, der er nærmest

Øvelse i civilforsvarets ruinby i Tinglev

skadestedet og er derfor de første til at blive taget i brug.

4.11. Den kommunale hjælpetjeneste

- der opdeles i bl.a. brandtjeneste, redningstjeneste, rydnings-tjeneste og teknisk tjeneste - kommer ind i billedet, dersom egenbeskyttelsens egne foranstaltninger ikke er tilstrækkelige. I civilforsvarsområderne er indrettet kommandocentraler, hvorfra hjælpeforanstaltningerne kan iværksættes og ledes. Centralerne er gennem et vidt forgrenet signalnet sat i forbindelse med

alle de forskellige myndigheder, der er involveret, herunder også civilforsvarsregionerne.

4.12. Fjernhjælpen

Dersom skaderne er så omfattende, at heller ikke det lokale civilforsvars indsats er tilstrækkelig, rekvireres fjernhjælp, der kan komme enten fra en naboby eller fra Civilforsvarskorpset, der således er det sidste led i kæden. Korpset er i fredstid fordelt på kaserner landet over. I krigstid er afdelingerne til rådighed for civilforsvarsregionerne, der formidler hjælpen til civilforsvarsområderne.

4.13. Sygehusberedskabet

Ifølge civilforsvarsloven skal alle sygehuse i fredstid forberede sig på at kunne modtage og behandle syge og tilskadekomne fra såvel de militære værn som fra den civile befolkning. De skal endvidere være i stand til at deltage i driften af hjælpesygehuse. Af denne grund gennemføres der en udbygning af sygehusenes behandlingspladser. Det sker dels ved at udvide de bestående sygehuse og dels ved at forberede oprettelsen af hjælpesygehuse, der supplerer og erstatter eksisterende sygehuse. Et hjælpesygehus (beredskabssygehus) er et komplet medicinsk/kirurgisk sygehus med 200 senge, der i en beredskabssituation indrettes i egnede — og i forvejen udpegede — lokaliteter. I en stor del af landets sygehuse er indrettet sikrede behandlingsafsnit i kældre. Planlægningen af sygehusberedskabet omfatter endvidere tilvejebringelse af lagre af medicinalvarer samt rådighed over læge- og sygeplejepersonel.

Sygehusberedskabet opbygges af de enkelte amtskommuner efter retningslinier, der udarbejdes af Civilforsvarsstyrelsen.

4.14. Ambulancetjenesten

Civilforsvarets ambulancetjeneste indgår som et led i omsorgen for syge og sårede under krigsforhold og omfatter ca. 2200 udskrevne køretøjer med ialt 8800 bærepladser. Ambulancetjene-

stens køretøjer og mandskab stationeres under beredskabsforhold ved landets sygehuse.

Egenbeskyttelsen og hjælpetjenesten vil på skadestederne opsamle og befri tilskadekomne, yde førstehjælp og bære dem frem til steder, hvorfra den videre transport til sygehusene kan udføres med ambulancetjenestens køretøjer. Civilforsvarsregionerne leder ambulancetjenesten, idet hver region er anvist sygehuse inden for et bestemt område, hvorfra ambulancer kan tilkaldes. På denne måde er regionerne i stand til at fordele de sårede, således at sygehusenes kapacitet udnyttes bedst muligt.

4.15. Civilforsvarets fredsopgaver

Det er bekendt, at civilforsvaret også nyttiggøres i fredstid. Den tekniske udvikling i samfundet øger betydningen af civilforsvarets fredsopgaver, fordi en katastrofe hurtigt kan tage et voldsomt omfang (eksplosionen på Valby gasværk i 1964, lyntogskatastrofen ved Odense i 1967 og stormfloden i de sønderjyske digeområder i 1976 er eksempler herpå). For Civilforsvarskorpsets vedkommende er der med en række myndigheder og institutioner indgået aftaler om fredsmæssige assistanceydelser. Da det er pålagt de større byer at opstille et fredsmæssigt katastrofeberedskab, kan også det lokale civilforsvar inddrages i redningsarbejdet i fredstid.

5. Det civile beredskab

De af samfundets områder, der ikke omfattes af lovgivningen for det militære forsvar, civilforsvaret eller politiet, dækkes af loven om det civile beredskab, som giver grundlaget for planlægning og gennemførelse af en række foranstaltninger. Denne lov siger på klar og præcis måde, hvad formålet med det civile beredskab er. Fra lovens § 1 skal følgende citeres:

"Det i medfør af denne lov gennemførte planlægningsarbejde og de i medfør af loven gennemførte foranstaltninger skal have til formål at fremme landets forsvar, herunder at sikre opretholdelsen i krigstid af regeringens funktioner og af den statslige og kommunale forvaltning, opretholdelse af ro og orden, styrkelse og udnyttelse af landets produktionssevne og transport- og kommunikationsapparat samt sikring og opretholdelse af forsyninger af enhver art".

I lovens § 2 findes en anden vigtig bestemmelse, der siger at det er den enkelte minister, som - inden for sit administrationsområde - har ansvaret for planlægning og iværksættelse af de foranstaltninger, der er nødvendige for landets beredskab. Det civile beredskab er herefter organiseret således, at beredskabsplanlægningen udføres af de ministerier

og styrelser, der allerede varetager de pågældende arbejdsområder i fredstid. På denne måde sikrer man, at der i fredstidsadministrationen er indbygget beredskabsmæssige hensyn, og at man i en krigssituation råder over eksperter, som ikke blot er fortrolige med beredskabsplanlægningen, men også med forholdene i bredere almindelighed.

De enkelte ministerier planlægger og tilrettelægger i fredstid beredskabet inden for eget administrationsområde og vil i krig videreføre dette i nødvendigt omfang. Civilforsvarsstyrelsen har på dette område i fredstid den opgave at koordinere planlægningen på indenrigsministeriets vegne, samt at gennemføre den planlægning, der ikke varetages af andre styrelser.

5.1. 4 beredskabsområder

På de følgende sider opdeles for overskuelighedens skyld det civile beredskabs planlægningsvirksomhed i nedennævnte hovedområder:

- (1) Det administrative beredskab,
- (2) Det økonomiske beredskab,
- (3) Presseberedskabet og
- (4) Det hygiejniske beredskab.

5.2. Det administrative beredskab (1)

Den beredskabsplanlægning, der her er tale om, har til formål at

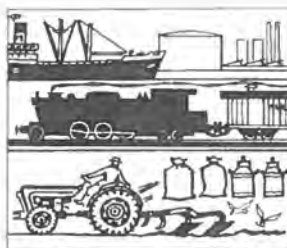
Vejnettet er som årer i samfundets organisme

sikre regeringens, de statslige og de kommunale myndigheders fortsatte funktion.

Planlægningsarbejdet varetages af indenrigsministeriet, hvis udgangspunkt er, at regeringen i en krigssituation må samle sine anstrengelser om de problemer, der vedrører a) den politiske udvikling, b) krigens førelse, c) befolkningens levevilkår samt d) behov for oplysning og vejledning. Regeringen skal endvidere træffe afgørelse i spørgsmål om

udnyttelse af landets ressourcer (hjelpekilder) i en situation, hvor alle behov ikke kan opfyldes samtidigt. For at sætte regeringen i stand til bedst muligt at varetage disse vigtige opgaver er det nødvendigt at fritage ministre og embedsmænd for sådanne andre opgaver, som i krig enten kan lægges væk eller løses på et lavere plan. Det er først og fremmest kommunerne, der overtager sådanne opgaver, idet civilregionerne - under regionsamt-

DET CIVILE BEREDSKAB

DET CIVILE BEREDSKAB

ADMINISTRATION

SAMFUNDETS
FORTSATTE
FUNKTION

ØKONOMI

ENERGI
PRODUKTION
TRANSPORT
FORSYNING

PRESSE

INFORMATION
AVISER
RADIO
TV

SUNDHED

SYGEHUSE
HYGIEJNE

mandens ledelse - skaber mulighed for det samarbejde, der nødvendigvis må være mellem de forskellige myndigheder inden for regionens område.

Under krig kan det blive nødvendigt at decentralisere ansvaret for at træffe afgørelser. Planlægningen af det administrative beredskab beskæftiger sig navnlig med reglerne herfor. Det drejer sig endvidere om at tilvejebringe praktiske muligheder for under krigsforhold at gennemføre den vigtigste del af den offentlige forvaltning. Hertil hører f.eks. tilvejebringelse og sikring af de kommunikationsmidler (telefon og fjernskrivere m.v.), der sætter regeringen i stand til at opretholde forbindelsen til landsdele og regioner.

En del af det erfaringsgrundlag, der er nødvendigt for at kunne planlægge, indhentes gennem øvelser og på kurser, som tilrettelægges og gennemføres under medvirken af indenrigsministeriet. Således afholdes årligt et totalforsvarskursus med deltagelse af både civile og militære embedsmænd.

5.3. Det økonomiske beredskab (2)

Planlægningsarbejdet omfatter de foranstaltninger, der kan styrke og udnytte landets produktions-evne, transportapparat, kommunikationsapparat samt sikre og fordele forsyninger af enhver art.

Landets produktionsapparat må udnyttes på den måde, der er bedst mulig for samfundet. Det-

Benzinøens lagre skal kunne dække 8 ugers forbrug

Elektricitetsforsyningen er sårbar

te betyder, at virksomheder, der fremstiller de varer, der er størst behov for, må have fortrin til råvarer, brændsel, elektricitet og arbejdskraft. Endvidere må de forhåndenværende varer fordeles blandt befolkningen på en rimelig og retfærdig måde.

Til de mange vanskeligheder, der opstår under krig, hører, at det bliver sværere at tilføre landet forsyninger udefra, og der

kan ligeledes opstå problemer som følge af skader på produktionsapparatet og transportapparatet.

For den del af planlægningen, der kræver international koordination, foretages en fælles planlægning i NATO's civile komitéer vedrørende bl.a. skibsfart, landtransport, lufttransport, oliefor- syning, landbrug og industri. Danske embedsmænd udsendt fra be- rørte ministerier deltager i komi- téernes arbejde. Civilforsvarssty- relsen repræsenterer danske myn- digheder i en overordnet komité for civil beredskabsplanlægning, som styrer det fælles planlæg- ningsarbejde.

5.31. Forsyningsområdet

Selve den forsyningsmæssige del af planlægningen, den der vedrø- rer fødevarer, olie og brændsel m.v., varetages af handelsmini- steriet. Planlægningen omfatter administrative og materielle for- anstaltninger, som er forklaret i det følgende.

Handelsministeriet bestemmer den politik, der skal følges på forsyningsområdet, og har her- under ansvaret for oprettelsen af en forsyningsorganisation, som på landsdels- og regionsplan kan iværksætte de nødvendige foran- staltninger og tage sig af de pro- blemer, der opstår, dersom for- bindelsen mellem landsdelene af- brydes. Da situationen ikke nød- vendigvis vil være den samme i alle dele af landet, er civilregio- nen naturligt inde i billedet som

den myndighed, der på lokalt plan bedst kan skabe klarhed. Civilregionen suppleres således med sagkyndige fra private erhvervsvirksomheder med erfaring i produktion og fordeling. Oversigter over de produktionsmidler og beholdninger, der er i området, vil danne grundlag for, hvilke tilførsler af forsyninger, omfordelinger og eventuelle forbrugsbegrænsende foranstaltninger der skal sættes i værk.

5.32. Beredskabsbeholdningerne

Der kan endvidere være tale om oplægning af beredskabsbeholdninger af livsvigtige varer. Bestemmelser findes således om olielagre og om beredskabstankanlæg.

Der er grund til at nævne, at den planlægning der udføres inden for det forsyningsmæssige område, kan være til gavn for samfundet, når f.eks. langvarige isvintre hæmmer skibsfarten eller når uroligheder et sted i verden hindrer normal tilførsel.

5.33. Forsyningen med elektricitet

Elforsyningsens beredskab hører under handelsministeriet, og planlægningen sker i nært samarbejde med Danske Elværkers Forning.

Elforsyningsens rolle i samfundet er så væsentlig, at der selv i fredstid må opretholdes et konstant beredskab med henblik på uforudsete situationer, der kan medføre strømafbrydelser.

I kraftværker og ledningsnet er indbygget en høj grad af forsyningssikkerhed i form af reservekapacitet og automatik, der straks træder i funktion ved driftsforstyrrelser. Kraftværkerne og de væsentligste knudepunkter i ledningsanlæggene er bemandet døgnet rundt. Betjenings- og reparationsmandskab er på rådighedsvagt til hurtig indsats.

Således er elforsyningen allerede i fredstid indstillet på en høj beredskabsgrad, som i krigstid forstærkes gennem samarbejde med civilregionerne.

Planlægningen i fredstid om-

Levnedsmiddeltransport til søs

fatter endvidere beredskabslagre af brændsel til kraftværkerne og lagre af reservedele til transformerstationer og ledningsanlæg.

5.34. Søtransporten

Også beredskabsplanlægningen på søtransportområdet sorterer under handelsministeriet. Loven om et skibsfartsnævn giver reglerne herom. Dette nævn overtager i tilfælde af krig brugsretten til danske oceangående skibe og kan overtage brugsretten over de ikke-oceangående skibe med henblik på at sikre landets tilførsel af forsyninger og for at opretholde samfærdselen mellem landsdelene.

Handelsskibenes beskyttelse påhviler søværnet, som sammen med skibsfartsmyndighederne planlægger på dette felt.

5.35. Vej- og jernbanetransporten

Ministeriet for offentlige arbejder varetager beredskabsplanlægningen på landtransportområdet, d.v.s. vejtransporter og jernbanetransporter. Transportbehovet under krig er næppe meget større end i fred, men der kan let opstå problemer på grund af ødelæggelser og mangel på benzin og olie. Det kan derfor blive nødvendigt at skelne mellem trafik, der er vigtig for samfundet og trafik, der er mindre vigtig. Planlægningsarbejdet drejer sig især om tilvejebringelse af de midler, hvormed trafikken skal opretholdes og om koordination af disse

midlers brug. Et tilsvarende planlægningsarbejde udføres også for flytransporters vedkommende.

5.36. Teleforbindelserne

Totalforsvarets virksomhed er afhængig af telekommunikationerne. Regeringen skal kunne telekommunikere med myndigheder i alle dele af landet og i udlandet. Forsvarets, civilforsvarets og politiets virksomhed beror på teleforbindelser, og myndighederne inden for forsynings- og transportområdet samt radio, TV og dagspressen er ligeledes afhængige af disse forbindelser.

Post- og telegrafvæsenet har sammen med telefonselskaberne

*Telekommunikation
- her fra en skibsmast.*

ansvaret for denne del af totalforsvarets planlægning. Det er vanskeligt at beskytte teleanlæg mod ødelæggelser, men der kan træffes foranstaltninger til at imødegå virkningerne. Såfremt omfattende skader indtræffer, vil der blive truffet bestemmelse om, hvilke personer og myndigheder der først og fremmest skal have adgang til at benytte de eksisterende forbindelser. Da det næppe vil være muligt at reparere alle de opståede skader, vil reparationerne navnlig blive samlet om de vigtigste anlæg og om de anlæg, hvor reparationer på kort sigt giver størst virkning.

5.37. Arbejdskraft og materiel

Det er vigtigt at kunne reparere og vedligeholde de anlæg, der har betydning for opretholdelsen af samfundets funktioner. Det gælder jernbaner, veje, broer, elværker og kommunikationsanlæg m.v. Planlægningen, der omfatter spørgsmål vedrørende arbejdskraft, entreprenørmateriel og -materialer, udføres bl.a. på det regionale plan, hvor de bedste muligheder vil være tilstede for at danne sig et indtryk af skadernes omfang og betingelserne for at udføre reparationerne. Også her er det ministeriet for offentlige arbejder, der står for planlægningen.

Det må forudses, at der under krig kan opstå mangel på arbejdskraft, bl.a. på grund af indkaldelserne til forsvaret og civilforsvaret, men også på grund af

de ændrede produktionsvilkår. På nogle områder vil behovet for arbejdskraft stige, medens det på andre områder vil blive mindre. Ansvaret for planlægning af denne art påhviler *arbejdsministeriet*, hvis opgave det vil være at tilvejebringe arbejdskraft gennem arbejdsformidlingskontorerne.

5.4. Presseberedskabet (3)

Det er under krig af stor betydning at kunne holde befolkningen orienteret om den til enhver tid foreliggende situation, om regeringens og myndighedernes foranstaltninger og om de forholdsregler, der kan træffes af og for den enkelte borger.

Af denne grund er der taget skridt til at sikre radioens og dagbladenes fortsatte virksomhed. Det er de nyhedsformidlende organer, der mest naturligt kan varetage oplysningsvirksomheden over for befolkningen. Beredskabsarbejdet udføres af indenrigsministeriet og Civilforsvarsstyrelsen i samarbejde med andre styrelser og institutioner samt repræsentanter for pressens organisationer. Da der må forventes store indskrænkninger i kommunikationsnettets kapacitet, tænkes nyhedsformidlingen decentraliseret, således at indsamling og spredning af nyhedsstoffet finder sted på regionalt plan. Her kommer f.eks. regionalradioen ind i billedet med mulighed for at udsende lokalprogrammer. Planlægningsarbejdet omfatter også så-

danne ting som tilvejebringelse af papir og tryksvæerte m.v.

Under presseberedskabet hører endvidere en informationstjeneste, der skal rådgive myndighederne om den pressemæssige udformning af meddelelser til befolkningen.

Den beskrevne informationsvirksomhed er en del af det, der ofte bliver benævnt *psykologisk forsvar*.

5.5. Det hygiejniske beredskab (4)

Det hygiejniske beredskab (levnedsmiddelkontrol m.m.) hører under *miljøministeriet*.

De forhold, der råder under krig, kan medvirke til at øge faren

for epidemier, herunder faren for at epidemiske sygdomme spredes gennem forurening af drikkevand og levnedsmidler. Det er derfor nødvendigt at videreføre det arbejde, der i fredstid udføres af de kommunale myndigheder til betryggelse af den almene hygiejne.

Det er miljøministeriet og de veterinære myndigheder, der skal sørge for en hygiejnisk beredskabsordning. Heri er navnlig de kommunale myndigheder med stadsdyrlægerne samt embedslægerne inddraget.

Den hygiejniske kontrol med drikkevand og levnedsmidler er et udpræget lokalt anliggende, hvilket bringer civilregionens koordinerende virksomhed ind i billedet.

6. Politiet

Medens det militære forsvar og civilforsvaret i første række er organiseret med henblik på at løse opgaver i krig, er politiet primært organiseret til løsning af opgaver i fredstid.

Politiets opgaver og organisation er fastlagt i retsplejeloven. Opgaverne er: at opretholde sikkerhed, fred (ro) og orden, at påse overholdelsen af love og vedtæg-

ter, samt at foretage det, der er nødvendigt for at hindre forbrydelser og - dersom sådanne handlinger alligevel finder sted - da at foretage efterforskning for at drage de skyldige til ansvar.

6.1. Politikredse og politiregioner

Landet er inddelt i 54 politikredse, der hver ledes af en politimester. Københavns kommune ud-

gør sammen med lufthavnen i Kastrup én politikreds, der ledes af en politidirektør.

Justitsministeren er politiets øverste foresatte.

Politidirektøren og politimestrene leder selvstændigt politiets arbejde i de respektive kredse og har således ansvaret for at løse de opgaver, der påhviler politiet.

Rigspolitichefen har administrative og koordinerende opgaver. Han leder forskellige politiafdelinger, der ikke er knyttet til en bestemt politikreds (færdselspolitiet, fremmedtilsynet, rigsregistraturen og det centrale motorregister m.fl.). Rigspolitichefen fører også tilsyn med tilrettelæggelsen af politiets arbejde i politikredsene, og han kan fastsætte retningslinier herfor.

Politiets regionsgrænser er de samme som for de øvrige totalforsvarskomponenter. Justitsministeren har i hver region udpeget en politimester som *regionspolitileder*.

I fredstid er det først og fremmest regionspolitileders opgave at formidle assistance mellem politikredsene. Han har derfor den umiddelbare ledelse af politiets særlige udrykningstjeneste, som er organiseret med et antal politideling i hver region.

6.2. Opgaver under krig

Opgaverne er de samme som i fred, men under krig skal politiet desuden bekæmpe femte kolonnevirksomhed og løse forskellige

civilforsvarsopgaver, jf. afsnit 4.

Det er derfor nødvendigt at ændre rækkefølgen for opgavernes løsning. Dette er også muligt, fordi nogle af fredsopgaverne bliver mindre personelkrævende. Indførelse af restriktioner for privat kørsel vil f.eks. automatisk medføre en reduktion i arbejdet med overvågning af færdselen og i behandlingen af færdselssager.

I øvrigt overtager rigspolitichefen under spændingsperioder og i krig ledelsen af arbejdet med opretholdelse af indre sikkerhed, ro og orden. Justitsministeren bestemmer, hvornår han skal overtage ledelsen, men det vil senest finde sted, når forsvaret påbegynder indkaldelse af sikringsstyrken. Regionspolitilederne bistår rigspolitichefen i løsningen af disse opgaver.

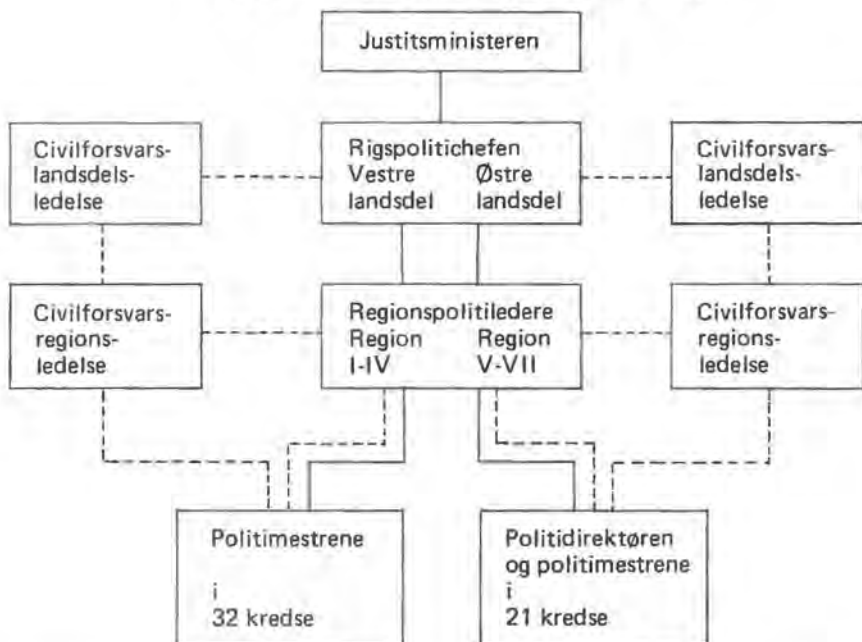
Der forberedes oprettelse af *to landsdelsledelser* henholdsvis øst og vest for Storebælt. Rigspolitichefen vil opholde sig ved den ene landsdelsledelse. Så længe forbindelserne kan opretholdes, virker den anden landsdelsledelse som et melleled mellem politiregionerne og rigspolitichefen.

Dersom en landsdelsledelse afskæres fra at komme i forbindelse med rigspolitichefen overtager den selv ledelsen i landsdelen.

Såfremt en region afskæres fra landsdelsledelsen, overtager regionspolitilederen på samme måde ansvaret for opretholdelse af indre sikkerhed, ro og orden.

Politiets organisation i krig ser således ud:

POLITIETS KRIGSORGANISATION

Politimestrene er et led i civilforsvarets kommandosystem i forbindelse med løsning af civilforsvarsopgaver (civilforsvarslovens § 16). Enkelte opgaver, f.eks. fremføring af fjernhjælp, evakuering og hjælp fra civilforsvars-ordenskorpsen formidles dog af regionspolitilederne. Den stiplede linie mellem politiets og civilforsvarets myndigheder viser det omtalte forhold.

6.3. Personale

Politiet opretholder et højt beredskab i fredstid og kan derfor uden særlige forberedelser gennemføre omstillingen til krigsforhold. En krigssituation vil imidlertid fordrere mere personel.

Til støtte for politiet er derfor udpeget særlige hjemmeværnsenheder — de såkaldte *hjemmевærnspolitikompagnier A*. Personalet i disse enheder har udover den almindelige hjemmeværnsuddannelse også modtaget nogen

uddannelse i løsning af politiopgaver. Enhederne, der ledes af polititjenestemænd, møder hos politimestrene, når forsvaret indkalder de sikringsstyrkerne.

Politiet påregnes endvidere tildelt et særligt civilforsvarsordenskorps til hjælp ved løsning af civilforsvarsopgaver. Korpsen tænkes sammensat af værnepligtige, der ikke er udskrevet til tjeneste ved militære enheder eller ved civilforsvaret.

7. Det regionale samarbejde

Som tidligere nævnt, vil regeringen under krig overlade flest mulige opgaver til regionerne og kommunerne. Samarbejdet mellem de 4 totalforsvarskomponenter på regionalt plan vil derfor vedrøre den del af totalforsvarets virksomhed, der har mest direkte betydning for den enkelte borger.

Af denne grund kan totalforsvarsregionen med rette betragtes som en vigtig byggeklods i organisationen.

Regeringen har givet regler for regionsledelsens virksomhed. Enhver af de 4 chefer udøver den myndighed, han er tillagt efter de love og bestemmelser, der gælder for hans område. De holder hinanden underrettet om situationen og om den forventede udvikling og træffer på fælles møder beslutninger og afgørelser i spørgsmål af væsentlig betydning.

7.1. Regionsledernes myndighed

Der kan under krig opstå situationer, hvor de normale samarbejdsprocedurer vil virke uhensigtsmæssigt forsinkende på beslutningerne. I så fald kan regionsamtmanden som regeringsrepræsentant selv træffe beslutning. På samme måde kan den militære regionschef træffe bestemmelse om forhold, der har betydning for kamphandlinger inden for regionens område.

Der kan være grund til at nævne, at civilregionens virksomhed er af koordinerende karakter, hvilket hænger sammen med, at 3 organer, statslige, kommunale og private, skal trække på samme hammel i en krigssituation. Regionsamtmanden, der leder civilregionen, har til sin rådighed et sekretariat og et antal sektioner, der varetager hver deres område, f.eks. transporttjeneste, entreprenørtjeneste, forsyningstjeneste og arbejdskraftforsyning.

7.2. Planlægningsudvalg

I tidens løb er der gennemført en række øvelser, der har givet erfaring om, hvordan man tilrettelægger arbejdet og ikke mindst om, hvad det er for problemer de 4 komponenter må samarbejde om. Som et resultat heraf findes i dag permanente samarbejdsudvalg i regionerne. Udvalgene varetager det fredsmæssige planlægningsarbejde inden for de vigtigste beredskabsområder, og de bidrager til, at de enkelte dele af totalforsvaret til stadighed har de bedst mulige planlægningsbetingelser.

Det skal understreges, at hvis samfundsmaskineriet på landsplan under krig helt eller delvis ophører med at fungere, vil samarbejdet på regionsplanet alene have mulighed for at genoprette tålelige samfundstilstande.

8. Totalforsvaret i hverdagen

Det moderne teknologiske samfund rummer i sig kimen til katastrofer, der kan stille myndighederne over for situationer, der minder om tilstandene under krig. Inden for totalforsvarets rammer udføres en planlægning med henblik på katastrofelignende situationer, og vel at mærke iværksat af myndigheder der allerede eksisterer.

Politimesteren er den myndighedsperson, der normalt vil have ansvar for, hvad der skal foretages i en katastrofesituation. Om nødvendigt kan styrker fra flere politikredse samles under regionspolitileders ledelse.

8.1. Katastrofeberedskab

Ifølge loven skal civilforsvaret yde bistand i katastrofetilfælde. Civilforsvarskorpset har således aftaler med forskellige myndigheder om ydelse af hjælp, og i de

større civilforsvarsområder er der opstillet et fredsmæssigt katastrofeberedskab, der bygger på det lokale mandskab og materiel. Sygehusene opretholder et beredskab, der hurtigt kan aktiveres. Søværnet og flyvevåbnet opretholder et permanent beredskab med henblik på ulykker på søen, og forsvarrets garnisoner har planer for indsættelse af organiserede hjælpestyrker i tilfælde af større ulykker eller katastrofer.

Totalforsvarets komponenter er således med hver deres baggrund forberedt på at yde hjælp til katastrofebekæmpelse også i fredstid. Det er en nærliggende tanke, at søge samfundets katastrofeberedskab effektiviseret gennem stadig mere målbevidst udnyttelse af totalforsvaret, som i kraft af selve sit formål rummer mulighed for at løse samfundsgavnlige opgaver i fredstid.

Litteraturliste

Civilforsvaret - en orientering. Civilforsvarsstyrelsen 1968.
Grundbog for CF-korpsets menige. Civilforsvarsstyrelsen 1971.
Hvis krigen kommer. Statsministeriet 1962.

Lov om civilforsvaret.
Lov om det civile beredskab.
Lov om forsvarrets organisation.
Uddannelsen i Civilforsvarskorpset. Civilforsvarsstyrelsen 1975.

Filmliste

Filmkataloger

(hvortil filmlisten henviser)

- (a) **Civilforsvarets filmkatalog.** Civilforsvars-forbundet 1969.
- (b) **Oplysende kortfilm om forsvaret.** Midlertidig filmliste. Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste 1976.
- (c) **Oplysningsfilm.** Hjemmeværnets filmtjeneste 1974.
- (d) **Statens filmcentral.** Katalog over 16 mm film. Kbh. 1974.

- (e) **500 gratis film.** Erhvervenes filmcenter 1976-77. 1976.

Filmliste

- Brudstykker af et mønster.** 26 min. farve. 1969 (c)
- Civilforsvarets varslings-tjeneste.** 5 min. farve. (a)
- Impulser.** 23 min. farve + sort/hvid. 1971. (b)(e)
- Krigsspillet.** 49 min. farve. 1967. (d)
- Tillid og respekt.** 23 min. farve. 1967. Svensk. (c)

Ordliste

Aktivere. Sætte i gang.

Allieret. Et land, som et andet land har sluttet forbund med.

Aspekt. Synspunkt, synsvinkel, side (af en sag).

Decentralisere. Sprede, modsat centralisere: samle på ét sted.

Definition. Forklaring.

Evakuere. Flytte civilbefolkning.

Femte kolonne. Organisation, der søger at undergrave et lands styre til fordel for fremmed magt.

Humanitær. Menneskevenlig.

Involvere. Indbefatte, berøre.

Kapacitet. Evne (til at rumme), dygtighed.

Kommunikation. Forbindelse, samfærdsel, indbyrdes forståelse.

Komponent. Enkelt led (af samvirkende kræfter), bestanddel.

Koordinere. Samordne, sideordne.

Operativ. Hvad der vedrører handling.

Permanent. Vedvarende.

Reduktion. Nedsættelse, indskrænkning.

Ressourcer. Hjælpe midler, reserver.

Restriktion. Begrænsning, indskrænkning.

Sektion. Afdeling, andel, del.

Veterinær. Dyrlæge.

Forsvaret deltager i slukningsarbejdet i Vildmosen august 1976 (øverst) og i Houstrup og Ål plantager i maj 1976.

*Risikoen for
olieforurening
bliver stadig
større.*

*Halmballer læg-
ges på stranden
for at hindre
olien i at kom-
me op på bred-
den.*

*Mandskabet er
iført beskyt-
telsesdragter
og apparater
til åndedræts-
beskyttelse*

Ivan Christensen, f. 1924, major. Afgang fra Hærens Officersskole 1951 med efterfølgende tjeneste ved Fodfolkspionerkommandoen, senere Kongens Jyske Fodregiment. Gennemgået Taktisk Kursus 1956 og Generalstabskursus 1958-59. Ansat ved Forsvarsministeriet 1959-65 med totalforsvaret som særligt arbejdsområde. Kompagnichef ved Falsterske Fodregiment 1965-66. Tjeneste ved FN-styrkerne på Cypern. Tjeneste ved Forsvarsakademiet 1968-70 og derefter ved Forsvarskommandoen til 1977. Under sidstnævnte tjeneste Forsvarskommandoens repræsentant i forskellige udvalg og arbejdsgrupper vedrørende totalforsvaret og herunder hørende undervisningsvirksomhed.